

Emilia Hänninen & Anni Nurmi

”HE HALUAVAT MINUN MUUTTUVAN SUJUVAPUHEISEKSI”

Aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen
vaikutuksista työuraan

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Logopedian kandidaatintutkielma
Kesäkuu 2023

TIIVISTELMÄ

Emilia Hänninen & Anni Nurmi: "He haluavat minun muuttuvan sujuvapuheiseksi" –
Aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista työuraan
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Logopedian tutkinto-ohjelma
Kesäkuu 2023

Änkyttävät henkilöt kohtaavat usein änkytykseen liittyviä kielteisiä ennakkoluuloja työurallaan, kuten heidän pätevyytensä epäilyä työpaikalla. Tämän kandidaatintyön tavoitteena oli kuvata aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista työuraan. Kansainvälisissä tutkimuksissa änkytyksellä on huomattu olevan vaikutusta esimerkiksi änkyttävän henkilön uravalintoihin ja työllistymiseen. Aiheesta ei ole aikaisempaa suomalaista tutkimusta. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoidun verkkokyselyn avulla osana *Änkytinkö? Did I Stutter? Stammed jag?* -tutkimusta. Verkkokyselyyn vastasi 32 tutkittavaa, joista tässä tutkimuksessa tarkasteltiin 16:n suomenkielisen tutkittavan vastauksia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka moni aikuinen kokee kehityksellisen änkytyksen vaikuttaneen heidän työuraansa ja miten he kuvaavat näitä kokemuksia. Tutkittavien vastaukset analysoitiin laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että 14/16 tutkittavista koki kehityksellisen änkytyksen vaikuttaneen työuraan jollakin tavalla. Änkytyksen vaikutukset nousivat esiin työuran kaikissa vaiheissa: uravalinnassa, työnhaussa, työtehtävissä ja uralla etenemisessä. Tulosten mukaan työ- ja uramahdollisuuksia rajoitti joko tutkittavan ympäristö tai tutkittavan kielteiset käsitykset omista taidoista tiettyä alaa tai työtehtävää kohtaan. Tässä tutkimuksessa esiin nousseet tulokset vahvistavat kansainvälisessä kirjallisuudessa esitettyjä tuloksia siitä, että kehityksellisellä änkytyksellä on monenlaisia vaikutuksia änkyttävien aikuisten urapolkuun. Tutkimus tarjoaa tärkeää tietoa erityisesti aiheen parissa työskenteleville ammattilaisille, jotta änkyttäviä aikuisia ja nuoria osattaisiin tukea entistä paremmin työuraa koskevissa asioissa. Lisäksi tutkimuksesta saatavalla tiedolla on yhteiskunnallista merkitystä, jotta yhteiskunnan asenteita änkyttäviä aikuisia kohtaan työelämässä voidaan purkaa ja näin ollen parantaa änkyttävien aikuisten työhyvinvointia.

Avainsanat: kehityksellinen änkytys, työura, kokemus, ennakkoluulot

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
2.	KEHITYKSELLINEN ÄNKYTYS	2
2.1	Änkytys aikuisuudessa	2
2.2	Änkytys ja koulutus	4
2.3	Änkytys, työelämä ja uralla eteneminen	5
3.	TUTKIMUKSEN TAVOITE	8
4.	MENETELMÄT	9
4.1	Aineiston keruu	9
4.2	Tutkittavat	9
4.3	Aineiston analyysi	12
4.4	Tutkimuksen eettisyys	14
5.	TULOKSET	16
5.1	Ympäristö rajoittaa työmahdollisuuksia	16
5.2	Kielteinen käsitys itsestä rajoittaa työmahdollisuuksia	17
6.	POHDINTA	19
6.1	Tulosten tarkastelu	19
6.2	Aineiston keruu ja muodostuminen	21
6.3	Menetelmän pohdinta	22
6.4	Tutkimuksen yhteiskunnallinen ja kliininen merkitys	23
6.5	Jatkotutkimuksen aiheita	24
7.	LÄHDELUETTELO	25

1. JOHDANTO

Kehityksellinen änkytys on puheen sujuvuuden häiriö, johon liittyy puhevirrassa esiintyviä toistoja, katkoksia ja venytyksiä (Guitar, 2019, s. 9). Se alkaa lapsuudessa (Guitar, 2014, s. 11) ja vain harvalla jää pysyväksi eli jatkuu aikuisuuteen (Craig ym., 2002). Aikuisuudessa kehityksellisen änkytyksen on todettu heikentävän elämänlaatua (Nang ym., 2018). Elämänlaatua tarkastellaan monesta eri näkökulmasta, joista yksi on ammatillinen näkökulma (Craig ym., 2009). Kansainvälisissä tutkimuksissa änkytyksellä on huomattu olevan vaikutuksia urapolun kaikissa vaiheissa: kouluttautumisessa (mm. Gerlach ym., 2018), työnhaussa (mm. Blumgart ym., 2010a) ja uralla etenemisessä (mm. Bricker-Katz ym., 2013). Monet änkyttävät aikuiset kokevat änkytyksen vaikuttavan eniten työhön (mm. Bricker-Katz ym., 2013).

Sujuvapuheisilla on usein kielteisiä mielikuvia änkyttävistä henkilöistä (Schlagheck ym., 2009), mikä voi johtaa työpaikoilla esimerkiksi änkyttävän kollegan pätevyuden epäilemiseen (Powers, 2020). Powersin (2020) mukaan tämä voi suoraan heijastua työnantajien suunnitelmiin palkata änkyttävä henkilö. Tietoisuus ympäristön kielteisistä mielikuvista voi johtaa niiden hyväksymiseen ja sisäistämiseen (Vogel ym., 2013). Änkyttävillä henkilöillä tämä voi näkyä esimerkiksi omien taitojen epäilemiseenä (Bricker-Katz ym., 2013) tai urahaaveiden välttelmisenä (Boyle & Fearon, 2018). Korkeakoulujen opinto-ohjaajista vain harva kokee voivansa auttaa änkyttävää henkilöä työnhakua koskevissa asioissa (Walker ym., 2016).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista työuraan sen eri vaiheissa. Aihe on merkityksellinen, sillä siitä ei ole aiemmin tehty tutkimusta Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista urapolkuun, jotta änkyttäviä nuoria ja aikuisia voidaan tulevaisuudessa tukea paremmin uraa koskevissa asioissa. Tutkimus tarjoaa tietoa erityisesti aiheen parissa työskenteleville puheterapeuteille ja muille ammattilaisille. Koska änkytyksellä tiedetään olevan kielteisiä vaikutuksia yksilön elämänlaatuun (mm. Logan, 2015, s. 261), olisi tärkeää pystyä kohdistamaan asianmukainen kuntoutus sitä tarvitseville. Lisäksi tutkimuksen avulla pyritään muuttamaan yhteiskunnassa vallistevia asenteita, jotta myös änkyttävillä aikuisilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet menestyä työmarkkinoilla.

2. KEHITYKSELLINEN ÄNKYTYS

Kehityksellinen änkytys on lapsuudessa alkava puheen sujuvuuden häiriö (Guitar, 2006, s. 3–6). Siinä esiintyy yhtä tai useampaa tahdosta riippumatonta primääristä piirrettä eli toistoja, äänteen pidennyksiä tai pysähdyksiä, aiheuttaen taukoja puhevirrassa. (Guitar, 2006, s. 14) Kehityksellinen änkytys on yleisin änkytyksen muoto ja sitä esiintyy kaikissa maailman kulttuureissa (Guitar, 2019, s. 5). Se on myös huomattavasti yleisempää miehillä kuin naisilla (mm. Ambrose ym., 1997). Kehityksellinen änkytys tulee erottaa tavanomaisesta puheen sujumattomuudesta (Guitar, 2019 s. 5; Sander & Osborne, 2019) sekä etiologialtaan psykogeenisestä tai neurogeenisestä änkytyksestä (Guitar, 2019, s. 12; Smith & Weber, 2017). Kehityksellisen änkytyksen etiologiasta on esitetty useita erilaisia teorioita (mm. Guitar, 2019, s. 4; Jansson-Verkasalo & Eggers, 2010), mutta sen kehittymiseen uskotaan olevan vaikutusta niin psyykkisillä (mm. Bosshardt, 2006; Eggers ym., 2022), biologisilla (mm. Ambrose ym., 1993, Sylvester ym., 2022), lingvistikilla (mm. Brundage & Bernstein, 2022; Ratner & Silverman, 2000) kuin ympäristöstä johtuvilla (mm. Karrass ym., 2006) tekijöillä. Noin 80 % lapsista änkyttää puheen kehityksen aktiivivaiheessa (mm. Yairi & Ambrose, 1999; Månsson, 2000) eli tyypillisesti toisen ja viidennen ikävuoden välillä (Guitar, 2006, s. 5–6). Änkytys jää pysyväksi hieman alle yhdelle prosentille aikuisista (Craig ym., 2002), sillä suurimmalla osalla se korjaantuu spontaanisti tai kuntoutuksen avulla (Guitar, 2006, s. 20–21). Primääristen piirteiden lisäksi änkytykseen liittyy usein erilaisia kielteisiä tunteita ja muutoksia minäkuvassa kielteisten asenteiden omaksumisen seurauksena (Guitar, 2014, s. 9–10; Sander & Osborne, 2019). Lisäksi änkytyksen on todettu aikuisuudessa heikentävän elämänlaatua (Logan, 2015, s. 261).

2.1 Änkytys aikuisuudessa

Elämänlaatua mitatessa tarkastellaan ihmisen hyvinvointia moniulotteisesti mm. fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta sekä ammatillisesta näkökulmasta (Craig ym., 2009). Änkytyksestä johtuva elämänlaadun heikkeneminen aikuisuudessa (mm. Nang ym., 2018) näkyy erityisesti elinvoimaisuuden (engl. vitality), henkisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisen että emotionaalisen toimintakyvyn osa-alueilla (Craig ym., 2009). Myös änkytyksen piilottelun on huomattu olevan yhteydessä heikompaan elämänlaatuun (Boyle ym., 2018), joka on puolestaan havaittu olevan yhteydessä heikentyneeseen itseluottamukseen (Craig ym., 2009).

Monet tutkimukset ovat löytäneet yhteyksiä änkytyksen ja mielenterveysongelmien välillä (mm. Blumgart ym., 2010b; Boyle, 2018; Briley ym., 2021). Esimerkiksi Briley ja työryhmä (2021) huomasivat tutkimuksessaan änkyttävien henkilöiden raportoineen enemmän itsetuhoisista ajatuksista verrattuna sujuvapuheisiin verrokkeihin. Monet tutkimukset raportoivat erityisesti ahdistuneisuudesta änkytykseen liittyen (Boyce ym., 2022; Gunn ym., 2014; Iverach ym., 2009). On havaittu, että puheessa esiintyvä änkytyksen määrä liittyy usein siihen, kuinka voimakkaana ahdistus koetaan (Boyce ym., 2022), mutta silti tiedetään, että myös lievästi änkyttävillä on yhtä todennäköisesti sosiaalisten tilanteiden pelkoa, kuin kohtalaisesti tai vakavasti änkyttävillä (Blumgart ym., 2010b).

Sosiaalisten tilanteiden pelkoon liittyy usein turvakäyttäytymistä (engl. safety behaviors) eli käyttäytymistä, jonka avulla pyritään muun muassa vähentämään ahdistusta ja mahdollisuuksia sosiaalisten pelkojen toteutumiselle (McManus ym., 2008). Aikuisilla, joilla on änkytystä, turvakäyttäytyminen esiintyy useimmiten vaikeiden sanojen välttelemisenä, lyhyinä puheenvuoroina ja lauseiden harjoitteluksena etukäteen mielen sisällä (Lowe ym., 2017). Lowen ja työryhmän (2017) tutkimukseen osallistui 133 änkyttävää aikuista, joista 132 raportoi käyttävänsä sosiaalisesti ahdistavissa puhetilanteissa hallintakeinoja, joita voidaan pitää turvakäyttäytymisenä.

Änkyttävät henkilöt kohtaavat sujuvia puhujia todennäköisemmin julkista leimaamista (engl. public stigma), jolla tarkoitetaan yhteiskunnan uskomuksia, ennakkoluuloja ja stereotyyppioita tiettyä ihmisryhmää kohtaan (Boyle & Blood, 2015). Julkiseen leimaamiseen kuuluu myös yhteiskunnan tapa kohdella leimattua ryhmää ja se näkyy yleisimmin syrjintänä. Boylen (2015) tutkimuksessa 354 änkyttävästä tutkittavasta 84 % oli kohtalaisesti tai korkeasti tietoisia leimasta ja hieman yli neljäsosa tutkittavista ilmoitti olevansa samaa mieltä kielteisten stereotyyppien kanssa. Kun ympäristön kielteiset mielikuvat, uskomukset ja stereotyyppiat itseä kohtaan hyväksytään, ne voidaan ajan myötä sisäistää osaksi itseä, jolloin puhutaan itsensä leimaamisesta (engl. self-stigma) (Vogel ym., 2013). Boylen (2013) mukaan änkyttävät henkilöt ovat alttiimpia itsensä leimaamiselle kuin sujuvapuheiset. Itsensä leimaamisella voi olla esimerkiksi vaikutuksia fyysiseen terveyteen jatkuvan stressin kautta (Boyle & Fearon, 2018). Lisäksi itsensä leimaamisen on huomattu luovan epäuskoa omaan pystyvyyteen esimerkiksi työpaikalla (Bricker-Katz ym., 2013).

Hughesin ja työryhmän (2010) mukaan sujuvapuheet saattavat uskoa änkyttävien henkilöiden olevan sosiaalisuuden, ammatillisuuden ja akateemisuuden suhteen epäedullisessa asemassa sujuvapuheisiin verrattuna. Sujuvasti puhuvilla on usein myös kielteisiä ennakkokäsityksiä änkyttäviä henkilöitä kohtaan (Schlagheck ym., 2009). Esimerkiksi elokuvamediassa änkyttävät henkilöt kuvataan yleisimmin kielteisten stereotyyppien kautta (Evans & Williams, 2015). Änkyttävät hahmot ovat useimmiten humoristisessa roolissa, huonossa elämäntilanteessa tai heidät esitetään muuten jotenkin viallisina. Lisäksi sujuvat puhujat ovat maininneet änkyttävän henkilön kuuntelemisen olevan epämiellyttävää (Guntupalli ym., 2007).

2.2 Änkytys ja koulutus

Änkytyksen koetaan vaikuttavan kouluttautumiseen ja työllistymiseen (Boyce ym., 2022; Nang ym., 2018). Änkytyksen ja siihen liittyvän kykenemättömyyden sanoa mitä haluaa, koetaan rajoittavan suurempia mahdollisuuksia elämässä, kuten ura- ja koulutusvalintoja (Tichenor & Yaruss, 2019). Esimerkiksi Gerlachin ja työryhmän (2018) tutkimuksessa änkyttävät miespuoliset henkilöt työskentelivät alemmpipalkkaisissa ammateissa ja olivat usein matalammin koulutettuja verrattuna sujuvapuheisiin miespuolisiin henkilöihin. On myös huomattu, että änkyttävällä aikuisella tietoisuus änkytykseen liittyvästä leimasta voi johtaa koulutus- ja uratavoitteiden välttelyyn (Boyle & Fearon, 2018).

Syrjintä on voinut vaikuttaa änkyttävien aikuisten matalampaan kouluttautumiseen (Gerlach ym., 2018). Gerlach ja työryhmä (2018) ehdottavat, että änkytykseen liittyvä syrjintä tai sopeutumisen puute akateemisessa ympäristössä voisi estää änkyttäviä aikuisia saavuttamasta akateemisia onnistumisia. Esimerkiksi opettajien kohdistamat matalat odotukset änkyttäviä aikuisia kohtaan ja rajoitukset osallistua oppituntityöskentelyyn voivat vähentää änkyttävien aikuisten onnistumisia opinnoissa. Akateemista menestystä voi vähentää myös se, jos änkytykseen liittyvään kiusaamiseen ei puututa. Lisäksi Walker ja työryhmä (2016) selvittivät tutkimuksessaan, että vaikka korkeakoulujen opinto-ohjaajat suhtautuivat änkytykseen ja änkyttäviin aikuisiin myönteisemmin kuin suurin osa muista sujuvapuheisista, hieman yli puolet opinto-ohjaajista uskoi, että änkyttävä henkilö voi työskennellä missä tahansa työssä. Lisäksi vain neljä prosenttia opinto-ohjaajista uskoi, että voi auttaa änkyttävää henkilöä työnhaussa. Toisaalta Gerlachin ja työryhmän (2018) mukaan on mahdollista, että änkyttäminen itsessään vähentää kykyä tai motivaatiota saavuttaa korkeampi koulutustaso.

Bricker-Katzin ja työryhmän (2013) tutkimukseen osallistuneet kokivat änkytyksen vaikuttaneen heidän uravalintoihinsa. Änkyttävät aikuiset saattavat kohdata lokeroitua (engl. role entrapment) ja stereotyyppioita, mitkä liittyvät heille sopivaksi nähtyihin ammatteihin tai muihin ammatillisiin rooleihin (Logan & O'Connor, 2012; Schlagheck ym., 2009). Esimerkiksi Schlagheck ja työryhmä (2009) huomasivat tutkimuksessaan sujuvapuheisten uskovan, että änkyttävien aikuisten kannattaisi hakeutua ammatteihin, joissa puhuminen on pienessä roolissa. Myös Logan ja O'Connor (2012) löysivät vastaavia tuloksia sujuvapuheisten uskomuksista änkyttävien henkilöiden sopivuudesta tiettyihin ammatteihin. He huomasivat, että puhumisen kannalta vaativia ammatteja, kuten radiojuontaja tai asianajaja, pidettiin vähemmän sopivina henkilöille, joilla on änkytystä. Sen sijaan änkyttävälle aikuisille sopivampina pidettiin esimerkiksi ammattiautoilijan tai matemaatikon ammatteja, sillä ne koetaan puhumisen näkökulmasta vähemmän vaativina.

2.3 Änkytys, työelämä ja uralla eteneminen

Änkyttävillä aikuisilla on havaittu yleistä huolta siitä, miten puheen sujumattomuus voi vaikuttaa työllistymiseen (Logan & O'Connor, 2012). Änkyttävien korkeakouluopiskelijoiden on havaittu kohtaavan sujuvapuheisia opiskelijoita useammin lisäesteitä tavoitellessaan töitä valmistumisensa jälkeen ja aloittaessaan urapolun (Walker ym., 2016). Schlagheckin ja työryhmän (2009) tutkimuksessa lähes kaikki sujuvapuheiset tutkittavat uskoivat änkyttävillä henkilöillä olevan haasteita työllistymisessä. Itsensä leimaaminen sai Powersin (2020) tutkimuksessa änkyttävät henkilöt epäilemään ammatillisia mahdollisuuksiaan ja välttämään tiettyjen työpaikkojen tavoittelua. Julkinen leimaaminen vuorostaan sai sujuvapuheiset kollegat kyseenalaistamaan änkyttävien henkilöiden pätevyden, ennen kuin he olivat osoittaneet itsensä ammattilaisiksi. Tämä vaikutti myös työnantajien suunnitelmiin palkata änkyttävä henkilö.

Änkytyksen koetaan vaikuttavan työn saamiseen (Boyce ym., 2022). Enemmän vaikutusta työllistymiseen raportoivat aikuiset, joiden puheessa esiintyi enemmän sujumattomuutta. Työn löytämisen vaikeuksista raportoi myös puolet Blumgartin ja työryhmän (2010a) tutkimukseen osallistuneista änkyttävistä aikuisista. Lisäksi osa Powersin (2020) änkyttävistä tutkittavista kertoi jättäytyneensä pois mahdollisen uran varhaisessa vaiheessa änkytettyään puhelinhaastattelussa tai henkilökohtaisessa koe-esiintymisessä, sillä se aiheutti ahdistusta. Sujuvapuhei-

siin henkilöihin verrattuna änkyttävät naispuoliset henkilöt olivat 23 % todennäköisemmin ali-työllistettyjä (Gerlach ym., 2018). Lisäksi Nang ja työryhmä (2018) raportoivat, että kaikki heidän tutkimukseensa osallistuneet änkyttävät aikuiset kokivat änkytyksen rajoittavan kykyä turvata työpaikan säilyminen ja suorittaa töihin liittyviä tehtäviä.

Bricker-Katzin ja työryhmän (2013) tutkimukseen osallistuneista suurin osa kertoi änkytyksen vaikuttavan eniten työhön. He uskoivat kollegoiden kielteisten mielikuvien vaikuttavan käsitukseen änkyttävien henkilöiden kokonaispätevytydestä töissä. Osallistujat pelkäsivät, että heidät nähtäisiin epäammattimaisina tai muuten epäasiallisina änkytyksen vuoksi. Änkyttävien henkilöiden on todettu saavan heikkoja arvioita sujuvapuheisilta, kun heitä arvioidaan ammatteissa, joissa on suuri puhetarve (Logan & O'Connor, 2012). Sujuvasti puhuviin verrattuna änkyttävät aikuiset myös raportoivat kokevansa vähäisempää työtyytyväisyyttä sekä enemmän syrjintää ja tarvetta valppaudelle työpaikalla (Plexico ym., 2019). Osa Blumgartin ja työryhmän (2010a) tutkimukseen osallistuneista änkyttävistä aikuisista kertoi tulleen erotetuksi työtehtävistä änkytyksen takia.

Gerlach ja työryhmä (2018) raportoivat, että änkytykseen liittyy merkittäviä haittoja työmarkkinoilla. Esimerkiksi änkyttävät henkilöt tienasivat koulutuksen ja ammattierojen vuoksi merkittävästi vähemmän verrattuna heidän sujuvapuheisiin kollegoihinsa. Gerlachin ja työryhmän (2018) mukaan erityisesti änkyttävät naispuoliset henkilöt olivat todennäköisesti syrjinnän vuoksi alipalkattuja ja sama ilmiö koski osittain myös miespuolisia henkilöitä. Toisaalta McAlisterin ja työryhmän (2012) tutkimus Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei puoltanut uskomusta siitä, että änkytyksellä olisi kielteisiä vaikutuksia kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Heidän mukaansa on todennäköisempää, että änkyttävät aikuiset työskentelevät alemmassa asemassa sen vuoksi, että he haluaisivat vältellä paljon puhumista vaativia ammatteja.

Änkytyksen on huomattu vaikuttavan myös kykyyn edetä ammatillisesti (Bricker-Katz ym., 2013). Osa änkyttävistä aikuisista kokee änkytyksen esteenä uralla etenemiselle (Boyce ym., 2022). Bricker-Katzin ja työryhmän (2013) tutkimuksessa osallistujat kertoivat uskovansa änkytyksen vaikuttavan heidän mahdollisuuksiinsa saada ylennys työtehtävissä. Suurin osa osallistujista halusi kehittyä ja edetä työtehtävissään, mutta heitä rajoittivat ylennyksen mahdollisesti tuomat laajemmat vastualueet ja sen seurauksena työtehtäviin liittyvien puhevaatimusten kasvu. Yhteensä 70 % Plexicon ja työryhmän (2019) tutkimukseen osallistuneista änkyttävistä henkilöistä uskoi änkytyksen olevan esteenä heidän palkkaamiselleen töihin tai ylennykselleen työtehtävissä. Myös Blumgartin ja työryhmän (2010b) tutkimukseen osallistuneet änkyttävät

henkilöt kertoivat, että he eivät olleet saaneet ylennystä änkytyksen takia. Mikäli änkytykseen liittyvä syrjintä rajoittaa kouluttautumista tai työmahdollisuuksia, on mahdollista, että nykyään aliarvioidaan syrjinnän todellisia vaikutuksia änkyttävien henkilöiden työelämään ja vuosituloihin (Gerlach ym., 2018).

3. TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista heidän työuraansa. Änkytyksen vaikutusta työuraan on kansainvälisesti tutkittu eri menetelmillä, mutta suomalaista tutkimusta ei ole tehty aiemmin. Tutkimuksen on tarkoitus tarjota ajankohtaista tietoa kaikille änkytyksestä kiinnostuneille ja aiheen parissa työskenteleville ammattilaisille. Tutkimustiedon avulla voidaan ymmärtää paremmin, millaisia pitkäaikaisvaikutuksia änkytyksellä on yksilön elämään ja työuraan. Erityisesti tietoa halutaan tarjota aiheen parissa työskenteleville ammattilaisille kuten puheterapeuteille, jotta kuntoutus voidaan suunnata tarkemmin sitä tarvitseville. Tiedon avulla voidaan tulevaisuudessa pyrkiä paremmin tukemaan änkyttäviä nuoria ja aikuisia työelämää ja -uraa koskevissa asioissa. Lisäksi tutkimustieto voi auttaa työnantajia kehittämään työhyvinvointia työpaikalla.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Onko änkytys vaikuttanut tutkittavien työuraan?
2. Miten tutkittavat kuvaavat kokemuksiaan kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista työuraan?

4. MENETELMÄT

4.1 Aineiston keruu

Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag? -tutkimus tarkastelee änkyttävien aikuisten kokemuksia, tunteita ja asenteita änkytyksestä globaalisti, ja tutkimusta johtaa dosentti Nelly Penttilä Tampereen yliopistosta. Tutkimuksen tavoite on lisätä ymmärrystä kehityksellisen änkytyksen pitkittäisvaikutuksista. Tämä opinnäytetyö on osa *Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag?* -tutkimusta.

Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag? -tutkimuksesta tiedotettiin syyskuussa 2022 järjestetyssä kansainvälisessä änkytyskonferenssissa, jossa konferenssiosallistujia pyydettiin vastaamaan änkytystä ja sen vaikutuksia koskevaan puolistrukturoituun verkkokyselyyn. Vastaajaksi soveltui täysi-ikäinen henkilö, jolla oli todettu kehityksellinen änkytys ja jonka änkytys oli kroonistunut ja jatkunut aikuisikään. Ennen kyselyyn vastaamista, tutkittavat tutustuivat tutkimustiedotteeseen ja tietosuojailmoitukseen, joka oli saatavilla englanniksi, ruotsiksi ja suomeksi.

Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag? -tutkimuksen aineisto kerättiin O365-Forms ohjelmalla luodulla verkkokyselyllä. Kyselyssä oli 14 kysymystä, joista kuusi käsitteli vastaajiin liittyviä taustatietoja ja kahdeksan änkytykseen liittyviä asenteita ja kokemuksia. Kahdeksan jälkimmäistä kysymystä olivat avoimia eikä vastauksen merkkimäärä rajattu. Kyselyyn sai vastata englanniksi, suomeksi tai ruotsiksi.

Kyselyyn vastasi yhteensä 32 änkyttävää aikuista, jotka edustivat useita eri kansalaisuuksia Euroopasta, Kanadasta ja Yhdysvalloista. Vastaajien keski-ikä oli noin 40 vuotta (keskihajonta = 14,4, vaihteluväli = 22–69). Vastaajista noin 44 % ilmoitti olevansa miehiä, 50 % naisia ja 6 % muunsukupuolisia. Vastaajat kertoivat änkytyksen alkaneen keskimääräin 5 vuoden iässä (keskihajonta = 1,7 vaihteluväli 3–11) ja vastaajista 83,9 % oli saanut puheterapiaa änkytykseen jossain vaiheessa elämäänsä.

4.2 Tutkittavat

Tähän tutkimukseen valittiin *Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag?* -tutkimuksen aineistosta 16:n suomenkielisen vastaajan vastaukset avoimeen kysymykseen: “Onko änkytys vaikuttanut työuraasi (ammatinvalinta, työhaastattelut, uralla eteneminen, työtehtävät), jos on,

niin miten?”. Tutkittavien keski-ikä oli noin 39 vuotta (keskihajonta = 12,2, vaihteluväli = 23–61). Tutkittavista noin 19 % ilmoitti olevansa miehiä, 69 % naisia ja 12 % muunsukupuolisia. Tutkittavat kertoivat änkytyksen alkaneen kouluiässä tai sitä varhaisemmin (alle 6-vuotiaana) ja noin 88 % on ollut masentunut tai ahdistunut änkytyksen vuoksi. Tutkittavat olivat kaikki suorittaneet joko alemman korkeakoulututkinnon, ylemmän korkeakoulututkinnon tai olivat suorittamassa korkeakoulututkintoa. Taulukkoon 1 on koottu tutkittavien esitiedot.

Taulukko 1. Tutkittavien esitiedot

Tutkittava	Ikä *	Sukupuoli **	Änkytyksen alkamisikä	Ahdistuneisuutta tai masennusta änkytyksen vuoksi
1	58	N	kouluikäisenä	kyllä
2	23	M	alle kouluikäisenä	kyllä
3	34	N	kouluikäisenä	kyllä
4	36	MUU	alle kouluikäisenä	kyllä
5	39	M	alle kouluikäisenä	kyllä
6	54	N	alle kouluikäisenä	kyllä
7	46	N	alle kouluikäisenä	kyllä
8	35	N	alle kouluikäisenä	kyllä
9	28	N	alle kouluikäisenä	kyllä
10	29	MUU	kouluikäisenä	ei
11	61	N	kouluikäisenä	kyllä
12	34	N	kouluikäisenä	kyllä
13	33	N	alle kouluikäisenä	kyllä
14	54	N	kouluikäisenä	kyllä
15	33	N	alle kouluikäisenä	kyllä
16	23	M	kouluikäisenä	ei

*vuosia **N=nainen, M=mies, MUU=muunsukupuolinen

4.3 Aineiston analyysi

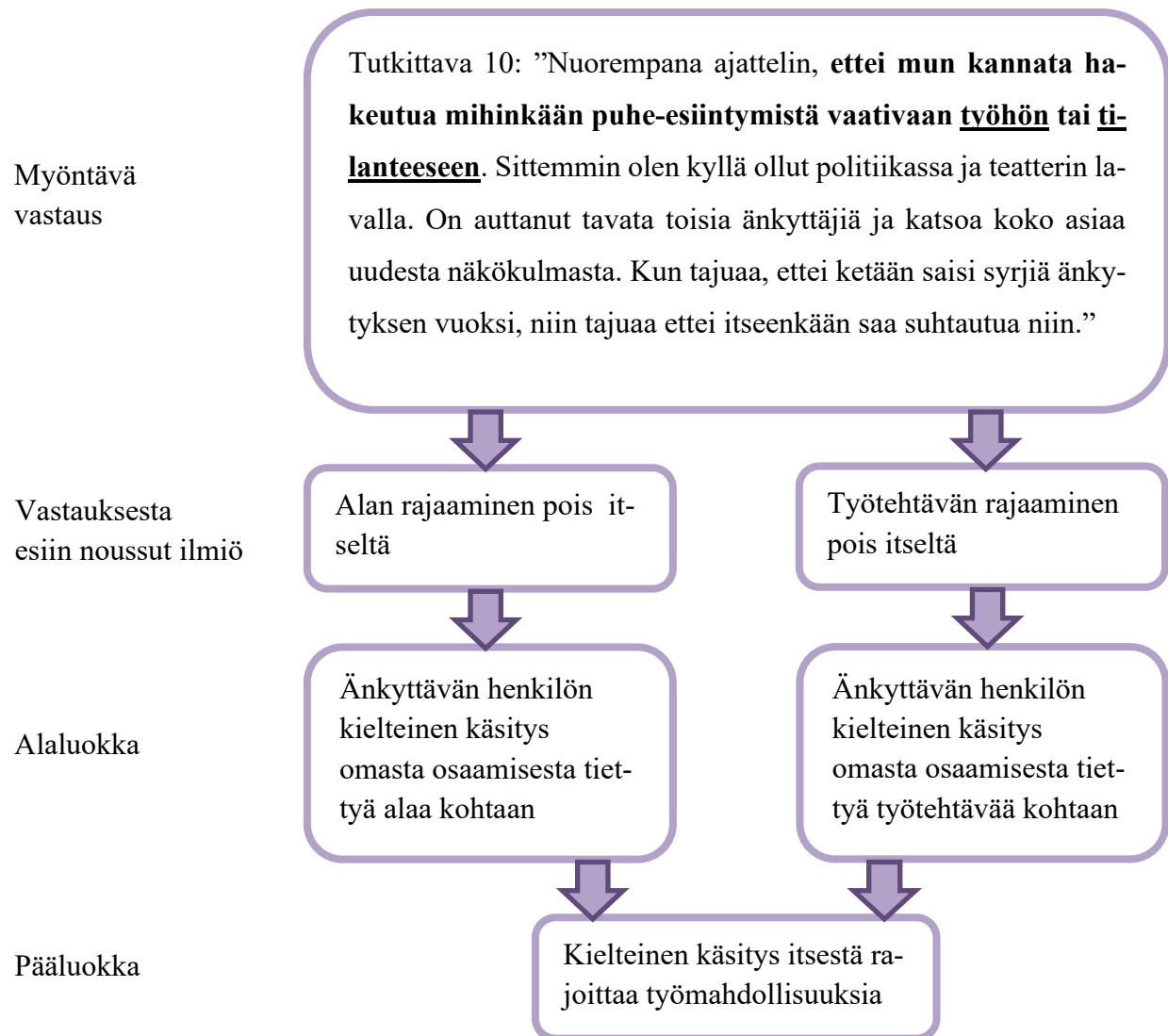
Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag? -aineistosta tarkasteltiin suomenkielisiä vastauksia kysymykseen numero 10: “Onko änkytys vaikuttanut työuraasi (ammatinvalinta, työhaastattelut, uralla eteneminen, työtehtävät), jos on, niin miten?”. Aineisto analysoitiin laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin (ks. Tuomi & Sarajarvi, 2018, kappale 4). Analyysi aloitettiin vastaamalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Vastaukset jaettiin kahteen kategoriaan sen perusteella, onko änkytys vaikuttanut tutkittavan työuraan vai ei. Vastauksista ilmeni kaksi kieltävää vastausta.

Vastauksista 14 tulkittiin myöntäväksi. Näiden joukossa oli kaksi tutkittavaa, joiden vastaukset eivät olleet yksiselitteisen myönteisiä. Vastaukset ”*Ehkä hieman.*” (tutkittava 3) ja ”*Ei oikeastaan, nykyisessä työssäni olen puheammattissa. Työuralla etenemiseen ehkä änkytyksellä on ollut jonkin verran vaikutusta, koska en ole halunnut paljon esiintymistä vaativiin työtehtäviin.*” (tutkittava 11), tulkittiin kuitenkin myöntäviksi vastauksiksi, koska ensimmäinen (tutkittavan 3 vastaus) ei suoraan kieltänyt änkytyksen vaikutuksia työuraan, eikä toisesta (tutkittavan 11 vastaus) käy ilmi, että änkytyksellä on ollut vaikutusta työhön ainakin jossain kohtaa urapolkua.

Kun vastaukset oli jaoteltu kieltäviin ja myöntäviin, 14 myöntävää vastausta luokiteltiin kvalitatiivisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Analyyseistä jätettiin pois tutkittavan 3 vastaus ”*Ehkä hieman*” vastauksen ollessa niin suppea, ettei ilmiöitä pystytty nimeämään. Näin ollen analysoitavia myöntäviä vastauksia oli yhteensä 13.

Kuviossa 1 on kuvattu analyysiprosessin kulku yhden esimerkkivastauksen avulla. Ensin vastauksia tarkasteltiin yksitellen ja nimettiin niissä esiintyviä ilmiöitä. Vastauksista pystyttiin nimeämään useita ilmiöitä, mutta lähempään tarkasteluun valittiin vain tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat ilmiöt. Tarkasteltavista ilmiöistä analyysiin valittiin neljä: alan rajaaminen pois itseltä, työtehtävien rajaaminen pois itseltä, työtehtävien välttely ja työtehtävien rajaaminen ulkoisen tahon toimesta, jotka valittiin korkeimman frekvenssin mukaan. Seuraavassa vaiheessa ilmiöistä etsittiin yhteisiä tekijöitä, joiden perusteella luotiin yhteensä kolme alaluokkaa. Lopuksi etsittiin alaluokkia yhdistävät tekijät, joiden perusteella pystyttiin uuttamaan kaksi pääluokkaa. Jokaisen vastauksen ala- ja pääluokat vahvistettiin konsensusmenettelyn avulla yhdessä keskustellen ensimmäisen (E.H.) ja toisen kirjoittajan (A.N.) toimesta. Taulukosta 2 löytyy kaikki analyysissä nimetyt ilmiöt, alaluokat ja pääluokat sekä niiden frekvenssit.

Kuvio 1. Analyysiprosessi esimerkivastauksen avulla

Kuviossa 1 tutkittavan 10 vastaus valittiin havainnollistavaksi esimerkiksi sen ollessa ainoa vastaus, joka luokiteltiin kahteen eri alaluokkaan. Tutkittava 10 kertoo ettei nuorempana uskonut pärjäävänsä puhe-esiintymistä vaativassa työssä tai tilanteessa. Vastauksesta pystyttiin erottamaan kaksi eri ilmiötä: alan rajaaminen pois itseltä ja työtehtävän rajaaminen pois itseltä. Ilmiöt jaettiin kahteen eri alaluokkaan, esimerkiksi ilmiö ”Alan rajaaminen pois itseltä” liitettiin alaluokkaan ”Änkyttävän henkilön kielteinen käsitys omasta osaamisesta tiettyä alaa kohtaan”. Lopuksi kyseinen alaluokka uutettiin pääluokkaan ”Kielteinen käsitys itsestä rajoittaa työmahdollisuuksia”.

Taulukko 2. Analyysin ilmiöt, alaluokat ja pääluokat sekä niiden frekvenssit

Alkuluokittelu	Vastauksesta nous- sut ilmiö	Alaluokka	Pääluokka
Myöntävä vastaus (n=14)	Työtehtävien rajaa- minen ulkoisen ta- hon toimesta (n=3)	Ulkopuolisen henki- lön kielteinen käsi- tys änkyttävän hen- kilön osaamisesta (n=3)	Ympäristö rajoittaa työmahdollisuuksia (n=3)
	Alan rajaaminen pois itseltä (n=5)	Änkyttävän henkilön kielteinen käsitys omasta osaamisesta tiettyjä työtehtäviä kohtaan (n=6)	Kielteinen käsitys it- sestä rajoittaa työ- mahdollisuuksia (n=10)
	Työtehtävien rajaa- minen pois itseltä (n=3)	Änkyttävän henkilön kielteinen käsitys omasta osaamisesta tiettyä alaa kohtaan (n=5)	
	Työtehtävien vält- tely (n=3)		
Kieltävä vastaus (n=2)	Vahva tunne omasta pystyvyydestä (n=1)	Myönteinen minä- kuva (n=2)	
	Hyvä itsetuntemus (n=1)		

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (2023). Aineiston käsittelyssä ja tulosten raportoinnissa painotettiin koko tutkimusprosessin ajan luotettavuutta, rehellisyyttä, arvostusta ja vastuunkantoa. Tutkittavien yksityisyydensuoja ja siihen kuuluva tietosuoja huomioitiin. Tutkimuksessa ei kerätty vastanneiden tunnistetietoja, joten heidän henkilöllisyyttään ei ole mahdollista tunnistaa. Lisäksi osallistuminen oli vapaaehtoista ja tutkittavilla oli mahdollisuus keskeyttää osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Tutkittavat saivat valita heille sopivan vastauskielen kolmesta vaihtoehdosta: suomi, ruotsi tai englanti. Tutkimusaineiston säilytyksestä vastaa dosentti Nelly

Penttilä, ja sitä säilytetään Tampereen yliopiston logopedian oppiaineen tutkimusarkistossa. Tämä tutkimus on opinnäytetyö, joka on toteutettu ilman Tampereen yliopiston rahoituslähteitä.

Opinnäytetyössä on haluttu välttää leimaavien sanavalintojen käyttöä. Englanninkielisissä tutkimuksissa käytetään yleisesti termejä *Person Who Stutters* tai *People Who Stutter* ja näistä lyhennettä *PWS*. Suomeksi käännettynä termi on “henkilö, jolla on änkytystä”. Suomen kielessä ei ole vastaavaa vakiintunutta lyhennettä kuin englannin kielessä. Ilmaisupituuden ja tekstin luettavuuden selkeyttämiseksi tässä tutkimuksessa on valittu käyttää termiä “änkyttävä aikuinen”, vaikka termi kantaa mukanaan leimaavaa mielikuvaa. Lisäksi opinnäytetyössä ei ole haluttu käyttää termiä “änkyttäjä”, sillä änkytys ei määrittele ketään henkilönä vaan on puheen piirre.

5. TULOKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka moni aikuinen kokee kehityksellisen änkytyksen vaikuttaneen heidän työuraansa ja miten he kuvaavat näitä kokemuksia. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua verkkokyselyä. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimus osa *Änkytinkö? Did I Stutter? Stammade jag?* -tutkimusta.

Tutkittavista 14/16 raportoi änkytyksen vaikuttaneen työuraan. Änkytyksen vaikutukset nousivat esiin työuran kaikissa vaiheissa: kouluttautumisessa, työnhaussa, työtehtävissä ja uralla etenemisessä. Työ- ja uramahdollisuuksia rajoitti joko tutkittavan ympäristö tai tutkittava itse.

5.1 Ympäristö rajoittaa työmahdollisuuksia

Tutkittavista kolme raportoi ympäristön rajoittaneen heidän työtehtäviään tai urahaaveitaan. Tässä ympäristöllä tarkoitetaan koulutukseen tai työelämään liittyvää ulkoista tahoa, kuten professoria, työnantajaa tai työkaveria. Esimerkiksi tutkittava 2 kertoi, että häntä ei ole nähty änkytyksensä vuoksi sopivana valitsemaansa ammattiin. Hänen halutaan muuttuvan sujuvapuheiseksi, jotta hän voisi jatkaa opintonsa loppuun ja siirtyä työelämään.

Esimerkki 1: He haluavat minun muuttuvan sujuvapuheiseksi

Tutkittava 2: - - professorini ovat painottaneet etten voi änkyttää tehdessäni tätä työtä jos änkytän. He haluavat minun muuttuvan sujuvapuheiseksi jotta voisin jatkaa opintojani.

Myös tutkittava 5 kertoi, että hänen urahaaveitaan on pyritty rajoittamaan. Häntä ei ole änkytyksen vuoksi nähty sopivana hakemaansa työtehtävään.

Esimerkki 2: Näki änkytyksen suurena ongelmana

Tutkittava 5: Aikaisemmin halusin myyntityöhön, jossa pitää puhua puhelimesta paljon. HR-konsultti näki änkytyksen suurena ongelmana. - -

Tutkittava 7 sen sijaan koki, että häntä on yritetty estää opinto- ja urahaaveidensa kanssa. Lisäksi hän kertoi, ettei häntä ole änkytyksen vuoksi palkattu tai hänen palkkaamistaan on pidetty työnantajan tai työkavereiden puolesta hyvesignaalointina. Tämä tarkoittaa, että häntä ei ole

palkattu tehtävään taitojensa perusteella, vaan lisäämään työpaikan monipuolisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Esimerkki 3: Työpaikkoja on jäänyt saamatta

Tutkittava 7: Olen kuullut epäilyjä ja minua on yritetty estää toteuttamasta opinto- ja urahaaveita. Joi-tain työpaikkoja on jäänyt saamatta. Työnantaja/työka-verit on joskus pitänyt palkkaamistani hyvesignaloitina.

5.2 Kielteinen käsitys itsestä rajoittaa työmahdollisuuksia

Kymmenessä vastauksessa nousi esiin tutkittavien kielteiset käsitykset omista taidoista. Kielteisten käsitysten takia tutkittavat ovat esimerkiksi vältelleet tai rajanneet itseltään pois aloja ja työtehtäviä. Esimerkiksi tutkittava 9 pohti, olisiko hän päätenyt eri alalle, jos hänellä olisi ollut nuorempa vahvempi tunne omasta pystyvyydestä.

Esimerkki 4: Jos olisin kokenut pystyväni kommunikoidaan

Tutkittava 9: Olen päätenyt visuaalisen kommunikation alalle (digitaalinen muotoilija), johon en ehkä olisi päätenyt jos olisin kokenut pystyväni kommunikoidaan paremmin nuorempa.

Osa tutkittavista raportoi epävarmuuden tunteista omia kykyjään kohtaan. Näihin tunteisiin liittyi usein pelko siitä, ettei tule pärjäämään tulevassa tehtävässä. Esimerkiksi tutkittava 13 kertoi, ettei uskaltanut hakea alalle, jonka hän koki itselleen liian haastavaksi ja päätyi siksi opiskelemaan alaa, jota hän ei pitänyt kiinnostavana.

Esimerkki 5: En uskaltanut tosissani edes harkita

Tutkittava 13: En uskaltanut tosissani edes harkita opiskelualaa/ammattia jossa joutuisin säännöllisesti liian haastavan tuntuisiin puhetilanteisiin. Valitsin yliopistossa pääaineen joka ei hirveästi kiinnostanut minua. - -

Tutkittavat raportoivat myös änkytykseen liittyvästä turvakäyttäytymisestä. Turvakäyttäytymisen avulla pyritään vähentämään kielteisiä tunteita, kuten ahdistusta sekä sosiaalisten pelkojen toteutumisen mahdollisuuksia (McManus ym., 2008). Änkyttävillä aikuisilla turvakäyttäytyminen voi esiintyä esimerkiksi haastavien sanojen (Lowe ym., 2017) tai tilanteiden välttelyä (Plexico ym., 2009; Jackson ym., 2015). Tutkittavien vastauksista ilmeni erilaisten tilanteiden – kuten kokouksien tai puhelimesta puhumisen – välttelyä työpaikalla. Esimerkiksi tutkittava 12 koki jännittävänsä puhetilanteita enemmän kuin sujuvapuheet, minkä vuoksi hän kertoi välttelevänsä kokouksia.

Esimerkki 6: Vältellyt kokouksia

Tutkittava 12: Toki jokainen puhetilanne - - jännittää enemmän kuin ei-änkyttäjää ja olen myös sen takia vältellyt kokouksia. - -

Tutkittavista osa raportoi, ettei ole halunnut hakea esiintymistä vaativiin ammatteihin tai työtehtäviin. Tämä on voinut vaikuttaa tutkittavien ammatinvalintaan tai uralla etenemiseen. Muun muassa tutkittava 11 kertoo änkytyksellä olleen mahdollisesti vaikutuksia uralla etenemiseen, sillä hän ei ole halunnut hakea työtehtäviin, jotka edellyttävät esiintymistä.

Esimerkki 7: Koska en ole halunnut

Tutkittava 11: - - Työuralla etenemiseen ehkä änkytyksellä on ollut jonkin verran vaikutusta, koska en ole halunnut paljon esiintymistä vaativiin työtehtäviin.

6. POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata aikuisten kokemuksia kehityksellisen änkytyksen vaikutuksista työuraan. Tavoitteena oli selvittää, kuinka moni tutkittavista kokee änkytyksen vaikuttaneen heidän työuraansa ja kuinka he kuvaavat näitä kokemuksia. Tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoidulla verkkokyselyllä ja se analysoitiin kvalitatiivisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa nousi esiin änkytyksen vaikutukset työuran kaikissa vaiheissa: uravalinnassa, työnhaussa, työtehtävissä ja uralla etenemisessä. Tutkittavien vastauksista huomattiin, että eniten työmahdollisuuksia rajaa kielteinen käsitys itsestä. Lisäksi ympäristön huomattiin rajaavan työmahdollisuuksia. Tulosten perusteella vaikuttaisi siis siltä, että ympäristön kielteiset käsitykset änkyttävää henkilöä ja hänen taitojaan kohtaan sekä näiden käsitysten sisäistäminen haittaavat urapolun luomista ja sillä etenemistä.

6.1 Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa 14/16 tutkittavista koki änkytyksen vaikuttaneen heidän työuraansa. Osa heistä raportoi änkytyksen joskus vaikuttaneen työuraan, mutta he eivät enää koe sen vaikuttavan. Osa tutkittavista taas kokee änkytyksellä olevan edelleen vaikutuksia heidän työuraansa. Erilaisia vaikutuksia tutkittavat kuvasivat työuran kaikissa vaiheissa – uran valinnasta uralla etenemiseen. Tutkittavien kuvaamat kokemukset vastaavat kansainvälisissä tutkimuksissa änkyttävien henkilöiden kuvaamia kokemuksia (ks. esim. Nang ym., 2018). Se, että lähes kaikki tähän tutkimukseen osallistuneista raportoi änkytyksen vaikuttavan työuraan, vahvistaa käsitystä ilmiön todellisuudesta.

Tutkittavien vastauksista nousi esiin kielteiset käsitykset itsestä sekä ympäristöstä tuleva kielteinen vaikutus työuraan. Boylen (2013) tutkimuksen mukaan änkyttävät henkilöt ovat alttiita kohtaamaan julkista leimaamista. Julkinen leima tarkoittaa yhteiskunnan kielteisiä uskomuksia ja suhtatumista leimattuun ryhmään, kuten ennakkoluuloja, stereotypioita ja syrjintää (Boyle & Blood, 2015). Tähän tutkimukseen osallistuneiden vastauksista kävi ilmi, että ympäristöllä on ollut kielteisiä vaikutuksia urapolkuun. Näyttäisi siltä, että julkinen leima vaikuttaa niin suorasti, kuin epäsuorasti tutkittavien urahaaveisiin, työllistymiseen ja uralla etenemiseenkin.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on huomattu, että joitain aloja ei pidetä sopivina änkyttävälle henkilöille (esim. Logan & O'Connor, 2012; Schlagheck ym., 2009). Ilmiö heijastui myös tä-

män tutkimuksen tuloksista. Ympäristön kielteiset ennakkokäsitykset änkyttävän henkilön taidoista näyttäisi joissain tilanteissa suoraan rajoittavan änkyttävän henkilön uramahdollisuuksia. On mahdollista, että julkinen leima ylläpitää kielteisiä käsityksiä änkyttävän henkilön taidoista, jolloin häntä ei pidetä sopivana hakemaansa työhön tai opiskelemaansa ammattiin. Esimerkiksi tutkittavan 5 vastauksesta käy ilmi, että ulkoinen taho ei ole pitänyt tutkittavaa sopivana työtehtävään tai ammattiin hänen änkytyksensä vuoksi.

Tuloksista huomattiin, että epävarmuus omista kyvyistä voi saada henkilön rajaamaan itseltään pois työtehtäviä tai ammattialoja. Esimerkiksi tutkittava 9 kertoi, että olisi saattanut päätyä eri alalle, jos olisi kokenut pystyvänsä kommunikoidaan paremmin. Epävarmuuden tunteisiin saattaa liittyä pelko omien kykyjen riittämättömyydestä työn vaatimissa puhetehtävissä. Bricker-Katz ja työryhmä (2013) raportoivat tutkimuksessaan änkyttävien tutkittavien kertoneen pelänneensä ylennyksen tuomia suurempia vastuualueita ja suurempia puhevaatimuksia. Lisäksi änkyttävän henkilön tietoisuus julkisesta leimasta voi johtaa joidenkin koulutus- ja uratavoitteiden välttelyyn (Boyle & Fearon, 2018). Tämä voisi osittain selittää myös tässä tutkimuksessa havaittuja tuloksia. Esimerkiksi osa tutkittavista ei ollut hakeutunut tai halunnut hakea esiintymistä vaativalle alalle. Syynä voisi olla heidän tietoisuutensa änkytykseen liittyvistä kielteisistä mielikuvista. On esimerkiksi huomattu, että sujuvat puhujat usein pitävät änkyttävän henkilön kuuntelemista epämiellyttävänä (Guntupalli ym., 2007).

Tutkittavien vastauksista nousi esiin myös joidenkin tilanteiden, kuten kokousten tai puhelimessa puhumisen, välttely työpaikalla. Välttelykäyttäytyminen kuuluu yleisimpiin änkytyksen ennakoinnin hallintakeinoihin (Jackson ym., 2015). Välttelykäyttäytyminen on myös yksi sosiaalisten tilanteiden pelkoon liittyvistä turvakäyttäytymisen muodoista, jolla pyritään vähentämään tilanteeseen liittyvää ahdistusta (McManus ym., 2008). Välttely voisi siis mahdollisesti viitata työpaikalla koettuun ahdistukseen tai muihin kielteisiin tunteisiin. Työtehtävien välttely mainittiin useammassa kuin yhdessä vastauksessa (ks. taulukko 2).

Näyttäisi siis siltä, että kielteiset käsitykset änkyttävän henkilön taidoista eivät ainoastaan vaikuta suorasti hänen työhakuunsa (ulkoinen taho rajaa mahdollisia työtehtäviä), vaan myös epäsuorasti, kun kielteiset käsitykset omaksutaan osaksi itseä. Änkyttävät henkilöt ovat alttiimpia itsensä leimaamiselle (Boyle, 2013), jolloin kielteiset käsitykset ja stereotypiat omaksutaan osaksi itseä (Vogel ym., 2013). Powersin (2020) tutkimuksessa itsensä leimaaminen sai änkyttävät henkilöt epäilemään ammatillisia mahdollisuuksiaan, sekä välttelemään tiettyjä työpaik-

koja. Kielteiset käsitykset itsestä ja omista taidoista voivat siis saada henkilön rajaamaan itsellään työmahdollisuuksia, mikä huomattiin myös tässä tutkimuksessa. Tutkittavien kielteiseen kuvaan itsestä on siis voinut vaikuttaa ympäristön kielteiset käsitykset änkyyttävistä henkilöistä.

6.2 Aineiston keruu ja muodostuminen

Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin syksyllä 2022 kansainvälisessä änkytyskonferenssissa puolistrukturoidun kyselytutkimuksen avulla. Verkkokyselyyn vastasi yhteensä 32 tutkittavaa, joista tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin 16:n suomenkielisen tutkittavan vastaustauksia. Verkkokyselyn heikkoutena voidaan pitää sitä, että lomakkeen kysymykset olivat hyvin lähellä toisiaan. On mahdollista, että tutkittavat ovat vastanneet kysymyksiin ristiin tai he ovat vastanneet laajasti edellisiin kysymyksiin olettaen, että eri kysymyssarakkeiden tietoja voidaan yhdistellä. Voi siis olla, että muissa tutkimuksen kysymyksissä olisi ollut arvokasta tietoa tätä tutkimusta varten. Tässä tutkimuksessa tarkasteltava kysymys oli kyselyn loppupuolella, mikä on saattanut vaikuttaa tutkittavien vastauksien kattavuuteen heikentävästi. Lisäksi kysymyksen asettelu olisi voinut olla selkeämpi. Kyselyyn olisi esimerkiksi voitu lisätä aluksi vaihtoehdot kyllä/ei kysymykseen: ”Onko änkytys vaikuttanut työuraasi”, ja tämän jälkeen sarake perusteluille. Tämän avulla tulkinnanvaraisilta ja epäselviltä vastauksilta olisi voitu välttyä.

Aineistonkeruu olisi voitu toteuttaa myös muilla keinoin. Esimerkiksi temahaastattelun avulla tutkittavien kokemuksista olisi voitu saada kattavammin tietoa tutkittavien kokemuksista. Toisaalta verkkokyselyssä on useita hyviä puolia. Tutkimukseen oli esimerkiksi mahdollista osallistua älylaitteen avulla matalalla kynnyksellä, sillä yleisesti verkkokyselyihin vastaaminen on helppoa ja vaivatonta. Verkkokyselytutkimukseen osallistui oletettavasti enemmän tutkittavia lyhyessä ajassa verrattuna esimerkiksi siihen, että kaikki tutkittavat olisi haastateltu. Haastatteluun nähden verkkokyselyn vahvuutena voidaan pitää myös sitä, ettei haastattelija pysty reaktioillaan vaikuttamaan tutkittavan vastauksiin (Tiittula & Ruusuvuori, 2005). Lisäksi verkkokyselyssä ei kerätty osallistujilta tunnistetietoja, joten heidän henkilöllisyytensä pysyi sallassa. Aineiston keruun vahvuutena voidaan pitää myös sitä, että kyselyyn sai vastata kolmella eri kielellä, mikä lisäsi tutkimuksen saavutettavuutta ja osallistujia.

On huomioitava, että tutkittavien joukon muodostumiseen on saattanut vaikuttaa tilanne, jonka yhteydessä tutkimukseen on ollut mahdollisuus osallistua. Änkytyskonferenssiin on saattanut osallistua henkilöitä, jotka ovat yhteiskunnallisesti aktiivisia ja aiheesta kiinnostuneita. Tähän

viittaisi se, että tutkittavat olivat pääosin korkeakoulutettuja henkilöitä. Lisäksi on todennäköistä, että verkkokyselyyn kiinnostui vastaamaan sellaiset henkilöt, jotka kokevat änkytyksen vaikuttaneen jollakin tapaa heidän elämäänsä. Tämän tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan ole mahdollista verrata tai yleistää kaikkiin änkyttäviin aikuisiin, sillä tutkittavien määrä on pieni, ja jokaisen änkyttävän henkilön kokemukset ovat yksilöllisiä.

Tässä tutkimuksessa saadut tulokset ovat perusteltuja ja hyödyllisiä, vaikka tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä pienen otoskoon vuoksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, kappale 3). Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyritään muun muassa kuvaamaan tiettyä ilmiötä ja ymmärtämään tiettyä toimintaa. Tässä tutkimuksessa kuvatut kokemukset ovat tutkittavien aitoja kokemuksia tutkittavasta aiheesta, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Suomessa tutkimus aikuisten kehityksellisestä änkytyksestä on hyvin vähäistä, joten uusi tutkimustieto on merkityksellistä. Tutkittavien joukko oli melko yhtenäinen, sillä he edustivat pääosin samaa sukupuolta ja olivat koulutustaustaltaan samankaltaisia. Tämän tutkimuksen vahvuutena voidaan kuitenkin pitää kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta kokemuksia naispuolisilta henkilöiltä, sillä suhteessa miespuolisiin henkilöihin, änkyttäviä naispuolisia henkilöitä on huomattavasti vähemmän (Craig ym., 2002). Tästä syystä tutkimustietoa naispuolisten henkilöiden kokemuksista on vähemmän saatavilla (Nang ym., 2018).

6.3 Menetelmän pohdinta

Tutkimuksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus tutkimusaineistosta eli analyysiyksiköitä ei ole sovittu tai harkittu etukäteen (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, kappale 4). Analyysiin on voinut vaikuttaa lähdekirjallisuuteen perehtymisen vuoksi tutkijoiden aiempi ymmärrys kehityksellisestä änkytyksestä ja sen vaikutuksista elämään (ks. Juuti & Puusa, 2020). Toisaalta aiempi perehtyminen aiheeseen on saattanut auttaa löytämään logopedisen näkökulman vastauksia tarkastellessa. Tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää myös sitä, että tutkittavien vastaukset analysoitiin kahden tutkijan toimesta konsensusmenettelyn avulla. Tällöin jokaisen vastauksen kohdalla on pystytty yhdessä keskustelemaan ja pohtimaan, millaisia ilmiöitä vastausten sisällöistä voisi löytyä. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston analyysi toteutettiin kokonaisuudessaan myös siten, että se on tämän tutkielman perusteella myöhemmin toistettavissa. Toistettavuus tarjoaa mahdollisuuden jatkotutkimuksille tarkastella aihetta eri näkökulmista tai käyttäen eri lähestymistapaa.

6.4 Tutkimuksen yhteiskunnallinen ja kliininen merkitys

Tällä opinnäytetyöllä on yhteiskunnallista merkitystä, sillä tutkimuksella pyritään vaikuttamaan yhteiskunnan asenteisiin änkyttäviä henkilöitä kohtaan työelämässä. Sujuvapuheisilla on usein änkyttäviä henkilöitä kohtaan kielteisiä ennakkokäsityksiä (Schlagheck ym., 2009), jotka johtuvat tiedon puutteesta (Walker ym., 2016). Tämän takia tiedon lisääminen kielteisten mielikuvien purkamiseksi on tärkeää. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoa änkytyksestä ja sen vaikutuksista yksilön elämään, jotta ymmärrys ilmiötä kohtaan kasvaisi. Pohjimmalsena tarkoituksena on auttaa ja tukea änkyttäviä nuoria ja aikuisia paremmin työuraan ja ammatinvalintaan liittyvissä asioissa. Usein änkyttävälle henkilöille tarjottu tuki työhaussa on heikkoa, eivätkä korkeakoulujen opinto-ohjaajat tiedä miten änkyttäviä aikuisia voisi tukea ammatinvalinnassa ja työhaussa (Walker ym., 2016). Erityisen tärkeää tiedon lisääminen on siis heille, jotka työskentelevät aiheen parissa, kuten työnantajille, opinto-ohjaajille ja puheterapeuteille.

Tutkimuksen on myös tarkoitus jakaa tietoa kliinistä työtä tekeville puheterapeuteille, jotta kuntoutus vastaisi änkyttävän henkilön yksilöllisiä tarpeita ja se pystyttäisiin suuntaamaan sitä tarvitseville. Suomessa yhtenä kuntoutuksen tavoitteena on edistää yksilön työ- ja opiskelukykä, työllistymistä ja työssä jatkamista (Sosiaali- ja terveysministeriö, [STM] n.d.). Jopa puheterapeuttien keskuudessa on havaittu asenteita, joiden mukaan änkyttävät henkilöt eivät välttämättä ole päteviä tietyissä ammateissa (Swartz ym., 2009). Onnistuneen kuntoutuksen toteutumiseksi kielteisiä asenteita tulisi purkaa, jotta änkyttävälle henkilöille suunnatusta kuntoutuksesta olisi mahdollisimman paljon hyötyä. Änkyttävien henkilöiden tukeminen työhön liittyvissä asioissa on myös yhteiskunnan kannalta tärkeää, jotta heidän taitojaan pystyttäisiin tehokkaasti hyödyntämään työmarkkinoilla ja työ olisi heille mielekästä. Tämänkin tutkimuksen vastauksissa esiintyi tyytymättömyyttä uravalintoja kohtaan. Mielekkäällä työllä on merkitystä yksilön työhyvinvoinnin ja terveyden kannalta (Virolainen, 2012, s.18), joten sujuvapuheisten lisäksi myös änkyttävien henkilöiden olisi tärkeää päästä mielekkäille aloille työhyvinvoinnin turvaamiseksi.

6.5 Jatkotutkimuksen aiheita

Aineistosta esiin nousseet aihepiirit ja tutkittavien arvokkaat kokemukset toivat esiin useita mielenkiintoisia aiheita, joista olisi mahdollista tehdä jatkotutkimusta. Tämän tutkielman mukaan kehityksellisellä änkytyksellä on monenlaisia vaikutuksia työelämässä toimimisen kannalta. Vastauksista ilmeni esimerkiksi työelämään liittyviä kielteisiä tunteita, kuten ahdistusta työpaikalla. Tiedetään, että yleisesti änkytykseen liittyy ahdistuneisuutta (mm. Boyce ym., 2022) ja muita mielenterveyden ongelmia (mm. Briley ym., 2021). Jatkotutkimusta voisi tehdä änkyttävien aikuisten kokemasta ahdistuksesta työelämään liittyen, jotta saataisiin selville, mikä esimerkiksi työpaikalla aiheuttaa eniten ahdistusta. Ahdistuksen aiheuttajien selvittäminen voisi auttaa puuttamaan työelämässä esiintyviin epäkohtiin. Lisäksi olisi hyvä selvittää miten kielteiset tunteet vaikuttavat änkyttävien henkilöiden työssä suoriutumiseen ja siinä jaksamiseen.

Jatkotutkimusta olisi hyvä tehdä myös siitä, miten änkyttävät henkilöt kokevat tulleen tuetuksi työelämään ja ammatinvalintaan liittyvissä asioissa. Muun muassa haastattelun tai kyseilytutkimuksen avulla voitaisiin kerätä luotettavaa aineistoa yksilöiden kokemuksista ja siitä, millaista tukea he toivoisivat saavansa. Tällainen tutkimustieto olisi arvokasta, jotta esimerkiksi änkyttävälle aikuisille suunnattua puheterapeuttista kuntoutusta voidaan kehittää. Puheterapiassa olisi tärkeää kuunnella änkyttävien aikuisten kokemuksia, jotta sen tavoitteena ei olisi ainoastaan puheen sujuvoittaminen vaan myös änkyttävän henkilön tukeminen. Myös Boyle (2015) ehdottaa tutkimuksensa perusteella, että puheterapeuttiseen kuntoutukseen olisi hyvä sisällyttää puheen kuntoutusmenetelmien lisäksi itsensä leimaamiseen liittyviä hallintakeinoja. Kuntoutusta olisikin hyvä kehittää moniammatillisempaan suuntaan änkyttävien aikuisten paremman elämänlaadun takaamiseksi.

Ammatillinen näkökulma on yksi elämänlaatuun vaikuttava osa-alue ihmisen hyvinvointia tarkastellessa (Craig ym., 2009). Hyvä työhyvinvointi parantaa työssä jaksamista (STM, n.d.), joten sen toteutuminen on olennaista myös heille, joilla on jostakin syystä haasteita viestinnän kanssa. Tällä tutkimuksella pyritään lisäämään tietoisuutta aikuisilla esiintyvistä puheen sujuumattomuudesta kielteisten ennakkoluulojen vähentämiseksi – erityisesti urapolkuun liittyen.

7. LÄHDELUETTELO

- Ambrose, N. G., Cox, N. J. & Yairi, E. (1997). The genetic basis of persistence and recovery in stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40(3), 567–580. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4003.567>
- Ambrose, N. G., Yairi, E. & Cox, N. (1993). Genetic aspects of early childhood stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 36(4), 701–706. <https://doi.org/10.1044/jshr.3604.701>
- Blumgart, E., Tran, Y. & Craig, A. (2010a). An investigation into the personal financial costs associated with stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 35(3), 203–215. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2010.03.002>
- Blumgart, E., Tran, Y. & Craig, A. (2010b). Social anxiety disorder in adults who stutter. *Depression and Anxiety*, 27(7), 687–92. <https://doi.org/10.1002/da.20657>
- Bosshardt, H.-G. (2006). Cognitive processing load as a determinant of stuttering: Summary of a research programme. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 20(5), 371–385. <https://doi.org/10.1080/02699200500074321>
- Boyce, J., Jackson, V., Reyk, O., Parker, R., Vogel, A., Eising, E., Horton, S., Gillespie, N., Scheffer, I., Amor, D., Hildebrand, M., Fisher, S., Martin, N., Reilly, S., Melanie, B. & Morgan, A. (2022) Self-reported impact of developmental stuttering across the lifespan. *Developmental medicine and child neurology*, 64(10), 1297–1306. <https://doi.org/10.1111/dmcn.15211>
- Boyle, M. (2013) Assessment of stigma associated with stuttering: Development and evaluation of the self-stigma of stuttering scale (4S). *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 56, 1517–1529. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2013/12-0280\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2013/12-0280))
- Boyle, M. (2015) Identifying correlates of self-stigma in adults who stutter: Further establishing the construct validity of the self-stigma of stuttering scale (4S). *Journal of Fluency Disorders*, 43, 17–27. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jfludis.2014.12.002>
- Boyle, M. (2018). Enacted stigma and felt stigma experienced by adults who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 73, 50–61. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2018>

- Boyle, M. & Blood, G. (2015) Stigma and stuttering: Conceptualizations, applications, and coping. Teoksessa St. Louis, K. O. & Tellis, G. (toim.), *Stuttering Meets Stereotype, Stigma, and Discrimination: An Overview of Attitude Research* (s. 43–70), West Virginia University Press.
- Boyle, M. & Fearon, A. (2018). Self-stigma and its associations with stress, physical health, and health care satisfaction in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 56, 112–121. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/j.jfludis.2017.10.002>
- Boyle, M., Milewski, K. & Beita-Ell, C. (2018) Disclosure of stuttering and quality of life in people who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 58, 1–10
<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2018.10.003>
- Bricker-Katz, G., Lincoln, M. & Cumming, S. (2013). Stuttering and work life: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of Fluency Disorders*, 38(4), 342–355.
<https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/j.jfludis.2013.08.001>
- Briley, P., Gerlach, H. & Jacobs, M. (2021) Relationships between stuttering, depression, and suicidal ideation in young adults: Accounting for gender differences. *Journal of Fluency Disorders*, 67, 105820. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2020.105820>
- Brundage, S. B. & Bernstein R. N. (2022). Linguistic aspects of stuttering. *Topics in Language Disorders*, 42(1), 5–23. <https://doi.org/10.1097/TLD.0000000000000269>
- Craig, A., Blumgart, E. & Tran, Y. (2009). The impact of stuttering on the quality of life in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2), 61–71.
<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.05.002>
- Craig, A., Hancock, K., Tran, Y., Craig, M. & Peters, K. (2002). Epidemiology of stuttering in the community across the entire life span. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45(6), 1097–1105. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2002/088\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2002/088))
- Eggers, K., Millard, S. K. & Kelman, E. (2022). Temperament, anxiety, and depression in school-age children who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 97, 106218.
<https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2022.106218>

- Evans, J. & Williams, R. (2015) Stuttering in film media – investigation of a stereotype. *Proceedia – Social and Behavioral Sciences*, 193, 337
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.310>
- Gerlach, H., Totty, E., Subramanian, A. & Zebrowski, P. (2018). Stuttering and labor market outcomes in the United States. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 61(7), 1649–1663. https://doi.org/10.1044/2018_JSLHR-S-17-0353
- Guitar, B. (2006). Stuttering: an integrated approach to its nature and treatment (Third edition.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Guitar, B. (2014). Stuttering: an integrated approach to its nature and treatment (Fourth edition). Lippincott Williams & Wilkins.
- Guitar, B. (2019). Stuttering: an integrated approach to its nature and treatment (Fifth edition.). Wolters Kluwer.
- Gunn, A., Menzies, R., O’Brian, S., Onslow, M., Packman, A., Lowe, R., Iverach, L., Heard, R. & Block, S. (2014) Axis I anxiety and mental health disorders among stuttering adolescents. *Journal of Fluency Disorders*, 40, 58–68. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2013.09.002>
- Guntupalli, V. K., Erik Everhart, D., Kalinowski, J., Nanjundeswaran, C., & Saltuklaroglu, T. (2007). Emotional and physiological responses of fluent listeners while watching the speech of adults who stutter. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 42(2), 113–129. <https://doi.org/10.1080/10610270600850036>
- Hughes, S., Gabel, R., Irani, F. & Schlagheck, A. (2010). University students’ perceptions of the life effects of stuttering. *Journal of Communication Disorders*, 43(1), 45–60.
<https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2009.09.002>
- Iverach, L., O’Brian, S., Jones, M., Block, S., Lincoln, M., Harrison, E., Hewat, S., Menzies, R., Packman, A. & Onslow, M. (2009) Prevalence of anxiety disorders among adults seeking speech therapy for stuttering. *Journal of Anxiety Disorders*, 23, 7
<https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2009.06.003>

- Jackson, E. S., Yaruss, J. S., Quesal, R. W., Terranova, V. & Whalen, D. H. (2015). Responses of adults who stutter to the anticipation of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 45(Sep), 38–51. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2015.05.002>
- Jansson-Verkasalo, E. & Eggers, K. (2010). Änkytys. Teoksessa Korpilahti, P., Aaltonen, O. & Laine, M. (toim.), *Kieli ja aivot* (s. 235–242). Helsinki: Turun yliopisto.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 138–140). Helsinki: Gaudeamus.
- Karrass, J., Walden, T. A., Conture, E. G., Graham, C. G., Arnold, H. S., Hartfield, K. N., & Schwenk, K. A. (2006). Relation of emotional reactivity and regulation to childhood stuttering. *Journal of Communication Disorders*, 39(6), 402–423. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2005.12.004>
- Logan, K. J. (2015). *Fluency disorders*. San Diego, CA: Plural Publishing.
- Logan, K. J. & O'Connor, E. M. (2012). Factors affecting occupational advice for speakers who do and do not stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1), 25–41. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2011.11.005>
- Lowe, R., Helgadottir, F., Menzies, R., Heard, R., O'Brian, S., Packman, A. & Onslow, M. (2017). Safety Behaviors and Stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 60(5), 1–8. http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.1044/2016_JSLHR-S-16-0055
- McAllister, J., Collier, J. & Shepstone, L. (2012). The impact of adolescent stuttering on educational and employment outcomes: Evidence from a birth cohort study. *Journal of Fluency Disorders*, 37(2), 106–121. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2012.01.002>
- McManus, F., Sacadura, C. & Clark, D. M. (2008). Why social anxiety persists: An experimental investigation of the role of safety behaviours as a maintaining factor. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 39(2), 147–161. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2006.12.002>
- Månsson, H. (2000). Childhood stuttering: Incidence and development. *Journal of Fluency Disorders*, 25(1), 47–57. [https://doi.org/10.1016/S0094-730X\(99\)00023-6](https://doi.org/10.1016/S0094-730X(99)00023-6)

- Nang, C., Hersh, D., Milton, K. & Lau, S. (2018). The impact of stuttering on development of self-identity, relationships, and quality of life in women who stutter. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 27(3S), 1244–1258. http://dx.doi.org.lib-proxy.tuni.fi/10.1044/2018_AJSLP-ODC11-17-0201
- Plexico, L., Hamilton, M. B., Hawkins, H. & Erath, S. (2019) The influence of workplace discrimination and vigilance on job satisfaction with people who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 62, 105725
- Plexico, L., Manning, W. H. & Levitt, H. (2009). Coping responses by adults who stutter: Part II. Approaching the problem and achieving agency. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2), 108–126. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.06.003>
- Powers, E. (2020). The Journalist’s Speech: A phenomenological study of stuttering in the newsroom. *Journalism Studies (London, England)*, 21(9), 1243–1260. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1738953>
- Ratner, N. B. & Silverman, S. (2000). Parental perceptions of children’s communicative development at stuttering onset. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 43(5), 1252–1263. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4305.1252>
- Sander, R. W. & Osborne, C. A. (2019). Stuttering: Understanding and treating a common disability. *American Family Physician*, 100(9), 556–560.
- Schlagheck, A., Gabel, R. & Hughes, S. (2009) A mixed methods study of stereotypes of people who stutter. *Communication Science and Disorders*, 36, 108–117
- Smith, A. & Weber, C. (2017). How stuttering develops: The multifactorial dynamic pathways theory. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 60(9), 2483–2505. https://doi.org/10.1044/2017_JSLHR-S-16-0343
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (julkaisuaika tuntematon) *Kuntoutus*. Haettu 24.5.2023 osoitteesta <https://stm.fi/sotepalvelut/kuntoutus>
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (julkaisuaika tuntematon) *Työhyvinvointi*. Haettu 31.5.2023 osoitteesta <https://stm.fi/tyohyvinvointi>

- Swartz, E., Gabel, R., Hughes, S., & Irani, F. (2009). Speech-language pathologists' responses on surveys and vocational stereotyping (role entrapment) regarding people who stutter. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*, 36(2), 157–165
- Sylvester, C., Kundapur, R. & Maruthy, S. (2022). Determination of regulatory motifs and pathogenicity of intronic variants of GNPTAB, GNPTG, and NAGPA genes in individuals with stuttering. *Bulletin of the National Research Centre*, 46(1), 282–287. <https://doi.org/10.1186/s42269-022-00971-1>
- Tichenor, S. & Yaruss, J. (2019) Stuttering as defined by adults who stutter. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 62, 4356-4369 https://doi.org/10.1044/2019_JSLHR-19-00137
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Virolainen, H. (2012). Kokonaisvaltainen työhyvinvointi. Books on Demand.
- Vogel, D., Bitman, R., Hammer, J. & Wade, N. (2013). Is stigma internalized? The longitudinal impact of public stigma on self-stigma. *Journal of Counseling Psychology*, 60(2), 311–316. <https://doi.org/10.1037/a0031889>
- Walker, R., Mayo, R. & St. Louis, K. O. (2016). Attitudes of college career counselors towards stuttering and people who stutter. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 1(4), 44–53. <https://doi.org/10.1044/persp1.SIG4.44>
- Yairi, E. & Ambrose, N. G. (1999). Early childhood stuttering I: Persistency and recovery rates. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42(5), 1097–1112. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4205.1097>